

הבחירות הקרובות ושלוש הבעיות הכלכליות-חברתיות המסכנות את עתיד המדינה

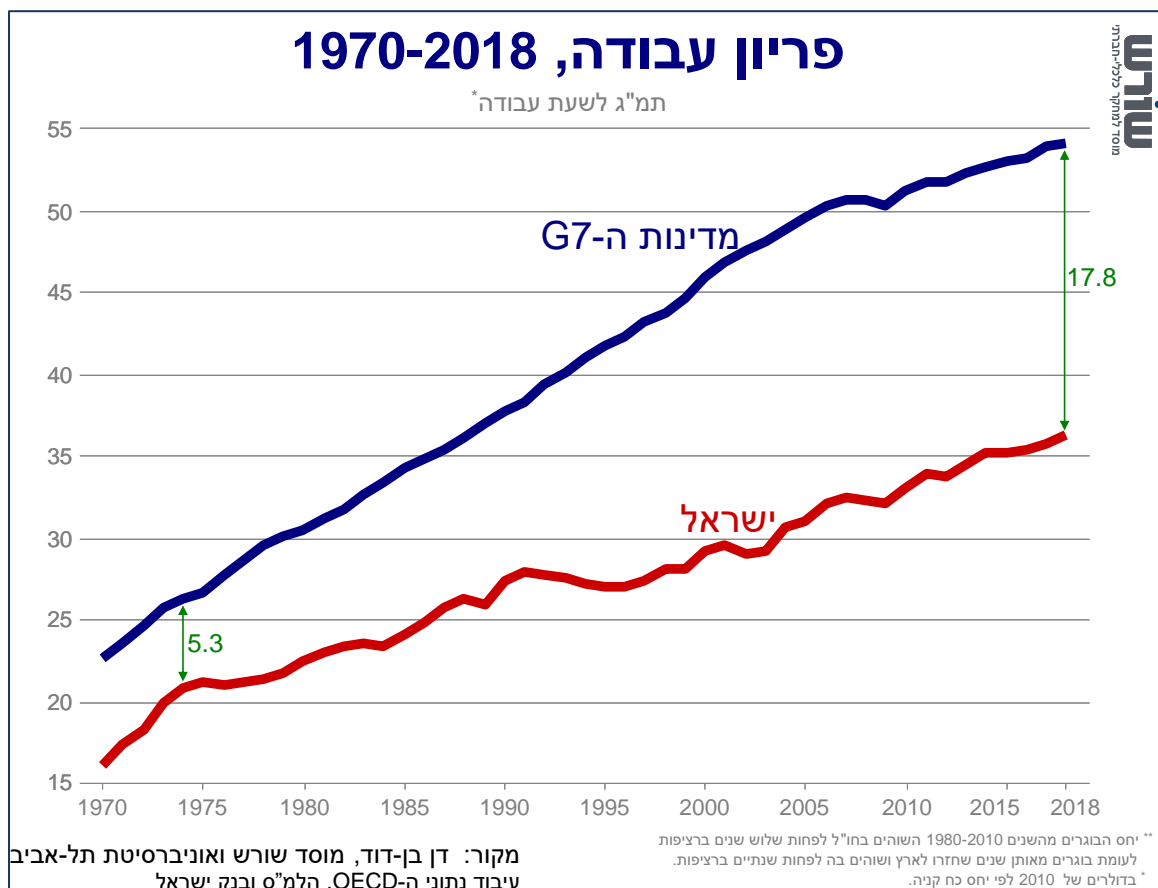
דן בן-דוד

לישראל יש לא מעט לשפר בתחום הכלכלי-חברתי, אך יש שלוש סוגיות ספציפיות המסכנות – תרתי משמע – את עתיד המדינה אם לא תטופלנה באופן יסודי בקרוב מאוד.

משבר הקורונה הציף מעל פני השטח בעיות רבות שהצלחנו לטאטא מתחת לשטיח במשך שנים רבות. הבשורה החיובית – אם בכלל ניתן לכנות אותה ככזו – היא שקיבלנו התראה מוקדמת לגבי איך יראה העתיד שיסכן את עצם קיומנו כאן. הבחירות בעוד מספר ימים מספקות לנו את אחת ההזדמנויות האחרונות לתפנית בסדר היום הלאומי, בטרם עתיד זה יהפוך לבלתי נמנע.

גשם יומיומי של נתונים בסופות של ספינים ואינטרסים מקשה מאוד על היכולת להבדיל בין עיקר לטפל. בעולם האמיתי, זה שמאחורי וילון המידע החלקי והמטעה, ישראל הולכת ונסוגה בעקביות מהמדינות המובילות מאז שנות השבעים. הפער בתוצר לשעת עבודה (הקובע אם ניתן לתת שכר גבוה לשעה) בין ממוצע מדינות ה-G7 (ארה"ב, קנדה, אנגליה, צרפת, גרמניה, איטליה ויפן) לבין ישראל גדל ביותר מפי שלושה בארבע וחצי העשורים האחרונים.

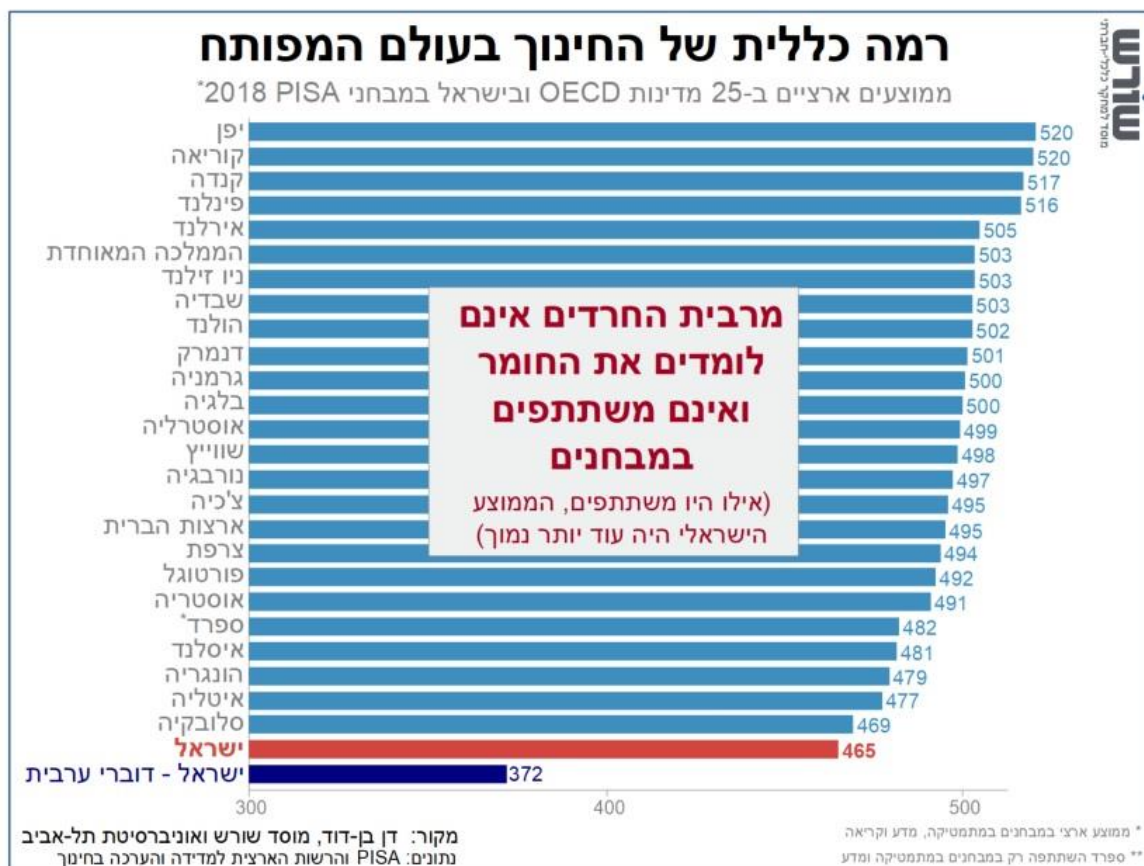
יש סיבות רבות לנסיגה היחסית של ישראל. אך לקראת הבחירות הקרובות, חשוב למקד את הדיון בשלוש בעיות השורש של מדינת ישראל בתחום הכלכלי-חברתי. אם לא נטפל בהן באופן יסודי ומקיף כל עוד ניתן, לא תהיה כאן מדינה לנכדינו. נקודה.

ראשית, חוסר התפקוד של מערכת החינוך בשנת הקורונה הוא רק דוגמית לחוסר תפקוד רב שנתי המחריב את עתידה של ישראל במשך עשורים.

בעיית שורש מס' 1

רמת החינוך בישראל בתחומי היסוד נמצאת בתחתית העולם המפותח

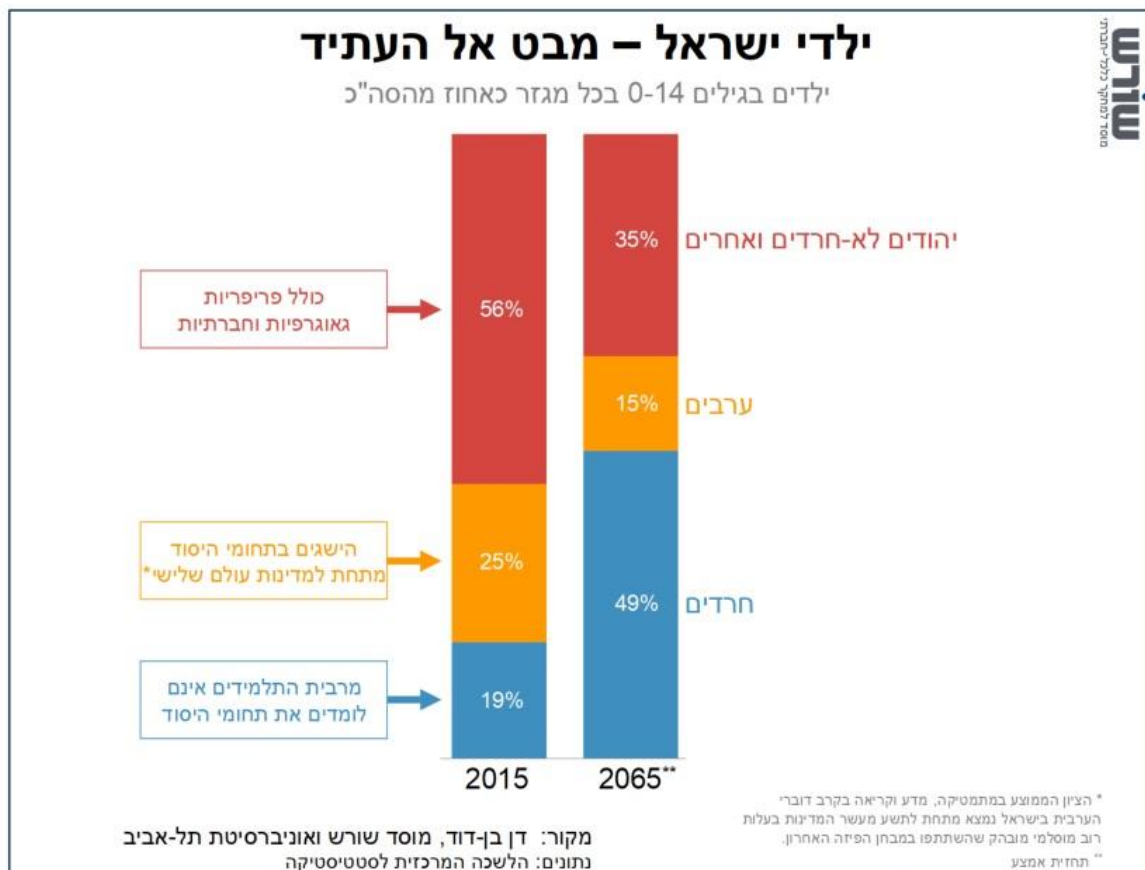
בבגרותם, ילדי ישראל לא יוכלו לתחזק משק מודרני, מערכת בריאות מתקדמת או בטחון מספק.

שנית, הנהגה חרדית קטנה – אם כי לא לזמן רב – עושה הכל לשמור על כוחה. היא (1) מקבלת אישור ממשלתי לשלוט לחלוטין בזרם ובתוכן של כל המידע המגיע לציבור שלה מגיל לידה והיא (2) מתעקשת על מדיניות המסכנת חיים בקהילה של עצמה (שלא לדבר על שאר המדינה) בתקופת המגפה הקטלנית במאה השנים האחרונות. ניתן רק לשער איך יראה העתיד אליו צועדת ישראל במהירות האקספוננציאלית של הדמוגרפיה.

בעיית שורש מס' 2

כמחצית מהילדים בישראל מקבלים חינוך ברמה של עולם שלישי

והם שייכים לחלקי האוכלוסיה הגדלים הכי מהר

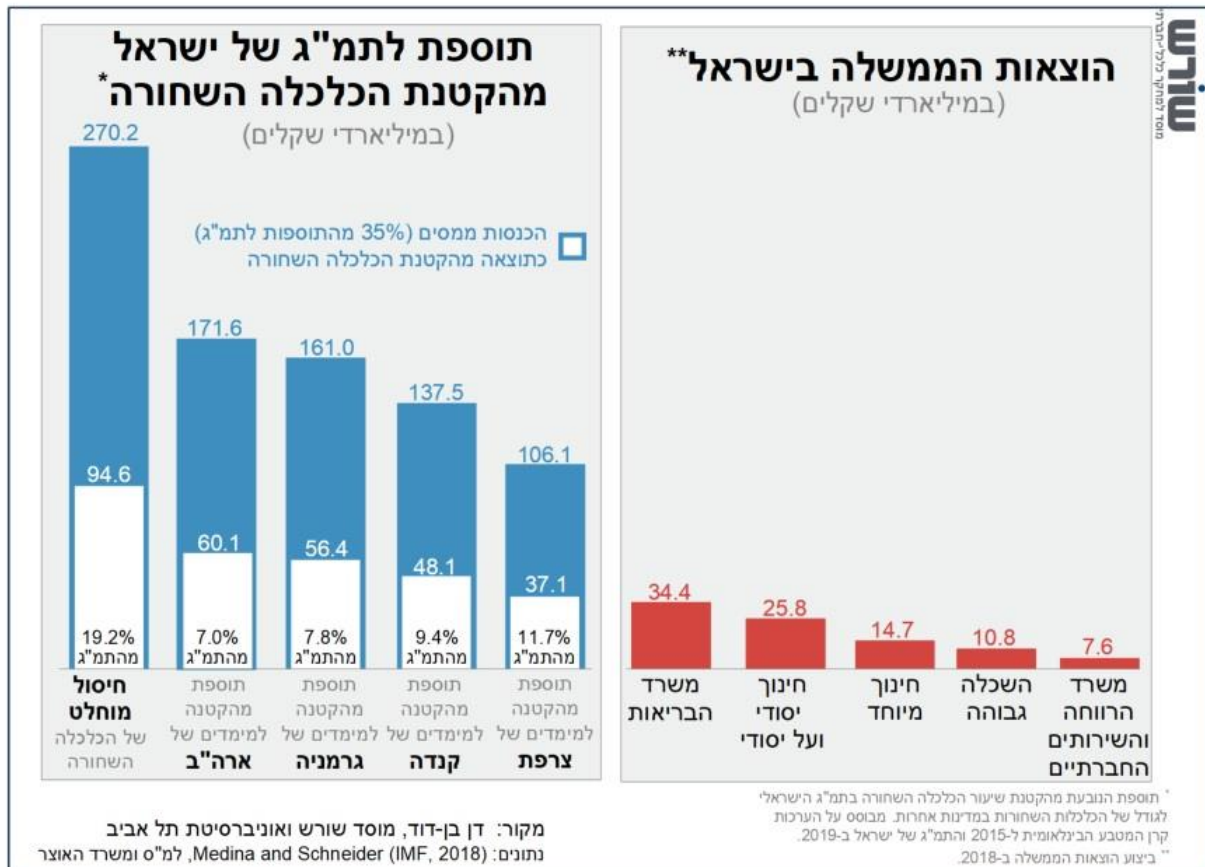

**ישראל היא המדינה המפותחת היחידה
שאינה מחייבת את כל ילדיה בלימודי ליבה**

לבסוף, אכיפת חוקים בררנית לא רק החמירה את משבר הקורונה. התנהלות זו במשך שנים מעוותת את הנטל ומובילה להפסדים עצומים בהכנסות ממסים. ואם אין בכך די, היעדר השקיפות בחלוקת תקבולי המס מאפשרת הקצאת כספי ציבור באופן סקטוריאלי ואישי במקום ממלכתי.

בעיית שורש מס' 3

רמה ירודה של אכיפת חוקים ושל שקיפות תקציבית

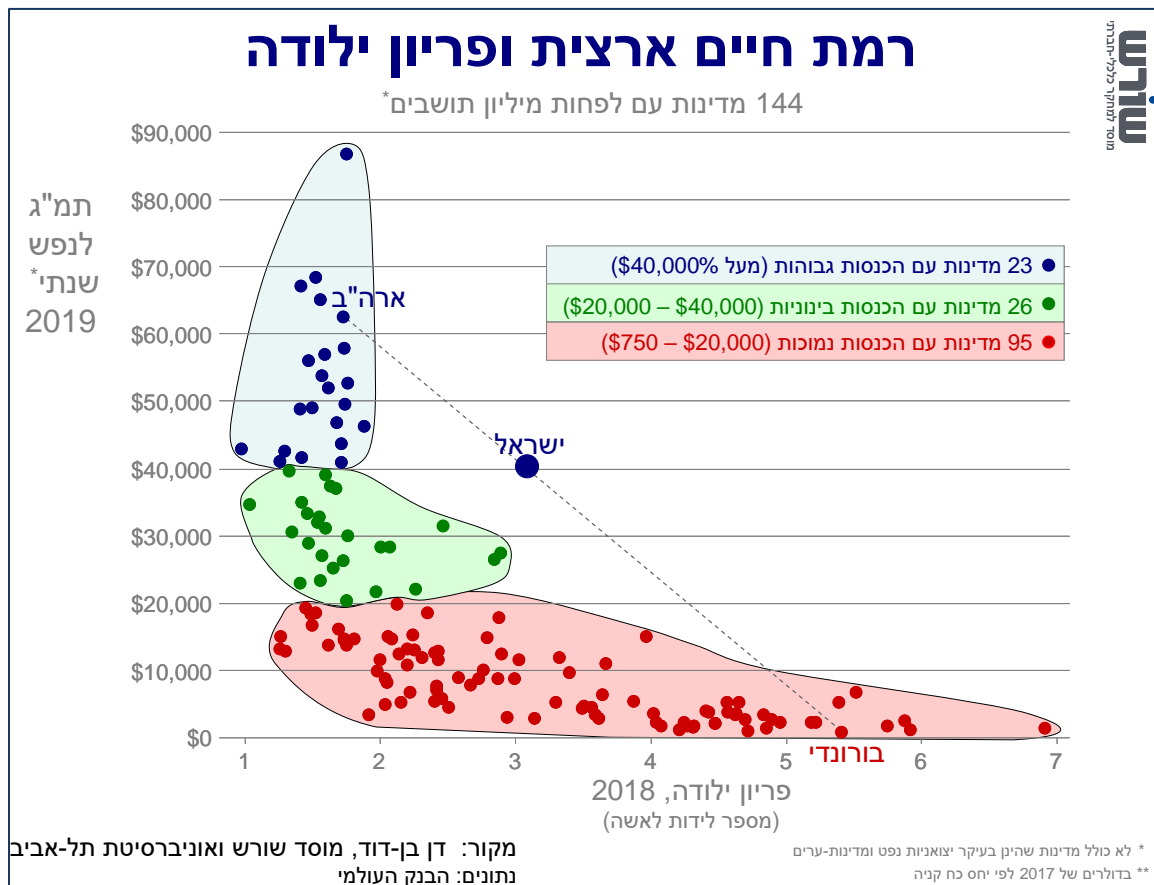
היעדר האכיפה פוגעת בסדר הציבורי,
בבריאות הציבור ובגביית מסים.

היעדר השקיפות מאפשרת העברת כספי ציבור
לכיוונים סקטוריאליים במקום ממלכתיים.

ההחלטות שתקבענה את עתידה של ישראל תעשינה בקרוב, בין אם על ידי החלטות מכוונות או על ידי ברירת המחדל הקיימת. שלוש בעיות השורש המחייבות טיפול מערכתי חסר פניות שצוינו לעיל עדיין אינן גורם משפיע בבחירות הקרבות (באתר של מוסד שורש ניתן לקבל מידע על מכלול בעיות השורש של ישראל בתחום הכלכלי-חברתי). זה חייב להשתנות.

מדינה החפצה חיים חייבת לדעת מתי לשים בצד שיקולים של שמאל-ימין, דתיים-חילוניים, יהודים-ערבים כי כולנו נמצאים על אותה ספינה. הגיעה העת להפסיק לריב על סידור כסאות על הטיטאניק. יש קרחון ענק לפנינו. אם לא נתעשת ונשנה כיוון כל עוד ניתן לעשות זאת – לפני שנעבור את נקודת האל-חזור הדמוגרפית דמוקרטית שאחריה חוקים שכבר היום קשה להעביר בכנסת יהפכו לבלתי אפשריים – הקרחון הזה יהיה סופנו.

התרשים שלהלן מחלק את העולם לשלוש קבוצות על פי הכנסות: מדינות עשירות, מדינות עם הכנסה בינונית ומדינות עניות. פריון הילודה במדינות העשירות נמוך – ובמקרים מסוימים, אף נמוך מכדי לתחזק מערכות ביטוח לאומי ורווחה. בקרב הקבוצה של ההכנסה הבינונית, יש מדינות עם פריון ילודה גבוה יחסית. קבוצת המדינות העניות ענקית – כפי ארבעה מכל אחת משתי הקבוצות האחרות – ופריון הילודה בהן גבוה.

ישראל אינה שייכת לאף קבוצה – כלומר, היא אינה במקום של שווי משקל ארוך טווח. אנחנו סוג של "פלוס אחד" במשפחת המדינות המפותחות, עם הכנסה לנפש המציבה את ישראל בתחתית הקבוצה המפותחת, ועם פריון ילודה השייך לעולם השלישי.

למעשה, אם מעבירים קו ישר מארצות הברית דרך ישראל, מגיעים לבורונדי, המדינה העניה ביותר בגרף. ישראל היא מעין ממוצע משוקלל של השתיים, עם רגל אחת בעולם הראשון ורגל שניה בעולם השלישי. לצד מדינת הסטארט-אפ עם אוניברסיטאות מהשורה הראשונה בעולם וסקטור הייטק פורץ דרך מדהים, יש מדינה נוספת בתוך ישראל – מדינה שאינה מקבלת את הכלים או התנאים להתמודד במשק גלובלי תחרותי ובחברה מודרנית.

כבר היום, 50% מהאוכלוסיה כל כך עני שהוא אינו מגיע לרף התחתון של מס ההכנסה ואינו משלם כלל מס הכנסה. שני העשירונים העליונים, 20% בלבד מהאוכלוסיה – בעיקר האוכלוסיה המשכילה והמיומנת יותר, זו עם חלופות מעבר לים – מממנים 92% מכל תקבולי מס ההכנסה של ישראל, כשהכנסה ברוטו ממוצעת למפרנס בעשירון התשיעי היא 18,800 שקלים בלבד. שיעור זה עולה בהדרגה במהלך השנים (הוא ניצב על 82% מסך תקבולי המס לפני 20 שנה). זה אינו תהליך שיכול להימשך כך לנצח.

לאור השילוב בין החינוך הגרוע מאוד שניתן בישראל (בעיית שורש 1), הקצב האקספוננציאלי של השינויים הדמוגרפיים (בעיית שורש 2) והיעדר יכולת/רצון לאכוף חוקים וליישם שקיפות תקציבית (בעיית שורש 3), כלל לא צריך להיות ספק איזו משלוש הקבוצות בתרשים האחרון – עולם ראשון, עולם בינוני או עולם שלישי – היא כיוונה של ברירת המחדל הישראלית כיום.

מה עלינו לעשות מעכשיו עד ליום הבחירות?

1. לוודא שכל המועמדים מבינים ומפנימים את שלוש בעיות השורש. אם כל קורא ישלח קישור של מאמר זה לחמישה מתבריו, וכל אחד מהם יעשה את אותו הדבר עם חמישה מחבריהם, נוכל לדאוג שהמידע יגיע ויהווה חלק חשוב משיקולי ההצבעה.
2. לדרוש מהמועמדים לפרט את חזונם עבור ישראל בעוד 20 שנה: (א) איזה מדינה הם רוצים כאן? (ב) האם מדינה תוכל להתקיים בעולם מודרני ותחרותי? (ג) האם מה שהם מתארים נשמע הגיוני ובר קיימא? (ד) איך הם מתכוונים לספק טיפול שורש לבעיות השורש? ו-(ה) האם הם מסוגלים לשרטט מפת דרכים סדורה שעל המדינה לאמץ כדי ליישם את חזונם ולהגיע מכאן לשם?

נורמת ה"יהיה בסדר" היא עקב האכילס של החברה הישראלית. לא יהיה בסדר אם לא ניקח את עצמנו בידיים, נשקם מן היסוד את המערכות המקולקלות ונדאג בעצמנו שיהיה עתיד כאן לילדינו ולנכדינו. אם תרצו, אין זו אגדה! המילים של הרצל דרבנו את דור המייסדים לבנות כאן מדינה נגד כל הסיכויים. הם גם מאותתים שבכוחנו להציל את מדינתנו כאשר הכל עשוי להיראות חסר תקווה.

הפעם, זה עלינו.